

OECD Watch

Çokuluslu Şirketler İçin OECD İlkeleri

Çokuluslu Şirketler için OECD İlkeleri Hakkında

Çokuluslu Şirketler için OECD İlkeleri, Hükümetler tarafından desteklenen, şirketlere yönelik dünya genelindeki faaliyetlerinde sorumlu iş pratiklerini teşvik eden önerileridir. İlkeler bir dizi başlığı kapsar, insan hakları, istihdam, çevre, açıklık, yolsuzluk ve vergilendirme. İlkelerle ilgili kurulan uyuşmazlık çözüm mekanizması, şirketlerin yanlış uygulamalarını ele almada eşsiz bir araçtır. Bu broşür, İlkeler hakkında ve ilgili şikayet mekanizması hakkında genel bir bilgi vermektedir.

İlkelerin temel maddelerine genel bir bakış

Önsöz

İlkeler, gönüllük temeline dayanan bir dizi standart ve prensipten oluşur ancak İlkeler metnine imza atan ülkeler, bu ilkeleri hayata geçirmek için bağlayıcı bir söz vermiş olurlar.

Bölüm 1 Kavramlar ve Prensipler

İlkeler ekonominin tüm sektörleri ve bir OECD ülkesi kökenli olan veya bir OECD ülkesinde faaliyet gösteren tüm şirketler için geçerlidir

Bölüm II Genel Politikalar

Şirketler, yerel yasa ve düzenlemelere uygun ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacak şekilde hareket etmelidir. Kendi faaliyetlerinden, tedarikçilerinden dolayı veya diğer iş ilişkilerinden kaynaklanan tüm olumsuz etkileri değerlendirip, önlemeye çalışmak ve olumsuz etkileri gidermek zorundadırlar. Şirketler, taraflarla anlamlı bir şekilde ilişki içinde olmalı, iyi kurumsal yönetim prensiplerini önde tutmalı ve uygun olmayan siyasi faaliyetlerden uzak durmalıdırlar.

Bölüm III Açıklık

Şirketler, faaliyetlerine, yapılarına, finansal veya finansal olmayan (sosyal ve çevresel gibi) performanslarına, ortaklık ve yönetimlerine dair tüm maddi bilgileri açıklamalıdırlar. Şirketler aynı zamanda, iş ilişkileri, faaliyetleri ve bu ilişkilerin etkileri konusunda da bilgi vermelidir.

Bölüm IV İnsan Hakları

Şirketler, hem uygulamalarında, hem de politikalarında insan haklarına saygı göstermelidir. Faliyetlerinin insan haklarına yönelik mevcut ve olası etkilerini değerlendirmek, ele almak ve bu sorunları çözecek süreçleri oluşturmakla yükümlüdürler.

Bölüm V İstihdam ve Endüstri İlişkileri

Şirketler, temel işçi hakları standartlarına saygı göstermeli ve işçilerin ve ailelerinin temel ihtiyaçlarını sağlayacak insan onuruna yakışır çalışma koşulları ve ücretleri sağlamalıdır.

Bölüm VI Çevre

Şirketler, çevreye, kamu sağlığına ve güvenliğine yönelik etkileri tanımlamalı, önemeli ve azaltmaya çalışmalıdır. Bir çevre yönetim sistemi oluşturmalı ve sera gazı emisyonlarını azaltmak da dahil, çevre performanslarını sürekli olarak geliştirmelidirler.

Bölüm VII Rüşvet ve Yolsuzluk

Şirketler, doğrudan veya dolaylı olarak, rüşvet teklif veya kabul etmemelidirler. Uygun etik ve uygunluk programları ve rüşveti tespit edecek ve engelleyecek iç denetim mekanizmaları olmalıdır. Yolsuzlukla mücadele çabalarında şeffaf olmalıdırlar.

Bölüm VIII Tüketici Çıkarları

Şirketler, adil pazarlama ve reklam politikaları izlemelidirler; ürünlerinin ve hizmetlerinin güvenilirliğini ve kalitesini sağlamalıdırlar ve tüketicilerin bilinçli tercihlerini yapabilmeleri için teyit edilebilir ve açık bilgi vermeleri gerekir.

Bölüm IX Bilim ve Teknoloji

Şirketler, yeni teknolojilerin transferi, fikri mülkiyet haklarının verilmesi ve yerel personelin kullanımı yoluyla, yerel ve ulusal yenilikçi kapasitelerin geliştirilmesine katkıda bulunmalıdırlar.

Bölüm X Rekabet

Şirketler, rekabet kanunları ve düzenlemelerine uymalı ve rekabeti engelleyici davranışlardan kaçınmalıdırlar.

Bölüm XI Vergilendirme

Şirketler, vergilerini zamanında ödeyerek ve vergi kanun ve düzenlemelerinin hem metnine, hem de ruhuna uygun bir şekilde davranarak, faaliyet gösterdikleri ülkenin kamu finansmanına katkıda bulunmalıdırlar. Vergi yüklerinden kaçınmak amacıyla karlarını veya zararlarını kaydırmamalıdırlar.

Şikayet nasıl yapılır ?

Aşağıdaki, adım-adım rehberde, OECD Watch, Sivil Toplum Kuruluşları, diğer örgütler veya bireylerin, OECD ilkelerine dair yapacakları şikayetlerini oluştururken, arabulucu sürecinde ve bir şikayetin ardından takip sürecindeki adımları açıklamaktadır. Daha detaylı bir rehber için lütfen OECD Watch'ın, Çokuluslu Şirketler için OECD İlkeleri rehberine bakınız (www.oecdwatch.org'dan ulaşabilirsiniz.)

Şikayette bulunmayı değerlendirin

- Gerçekleşen ihlali açıkça tanımlayın ve bu ihlalin oluşmasında hangi şirketlerin sorumluluğu olduğunu veya dahil olduğunu belirleyin.
- İlkeler'e dair oluşturulacak bir şikayetin faydalarını ve aynı zamanda mekanizmanın sınırlarını gözden geçirin. Başka türlü bir stratejinin daha etkili veya verimli olup olmayacağını değerlendirin. Eşzamanlı olarak başka stratejiler izlemek de mümkündür.
- Şikayet süreci için gereken zaman ve kaynakların farkında olun.

2011'de güncelenen OECD İlkelerinin temel özellikleri :

Mayıs 2011'de, OECD üyesi Hükümetler, OECD ilkelerindeki değişiklikler konusunda anlaştılar. Herne kadar, uygulama mekanizmaları gibi bazı temel eksikleri devam etse de, değişiklikler, "gerekli özeni gösterme", tedarik zinciri yükümlülükleri, ve insan hakları gibi konularda önemli yeni maddeler içeriyor. Bir şikayeti ele alırken NCP'lerin izleyeceği prosedürler de geliştirildi.

Gerekli özeni gösterme: Gerekli özeni gösterme olarak tanımlanan süreç, şirketlerin mevcut ve olası olumsuz etkileri nasıl ele alacağına dair, aktif bir tanımlama, engelleme, azaltma ve sorumlu tutulma süreçleridir. Bu süreç, mevcut ve olası etkileri değerlendirmeyi, bulgulara göre harekete geçmeyi ve bu etkilerin nasıl ele alındığına dair iletişimi sürdürmeyi kapsıyor. OECD İlkeleri, şirketlerin İlkelerin kapsadığı konularla ilgili, "gerekli özeni göstermesini" gerektirir, insan hakları, istihdam, yolsuzluk, çevre ve tüketici çıkarları gibi konular da dahil.

Tedarik Zinciri Sorumluluğu: İlkeler, bir firmanın alt şirketleri, franchise ve tedarikçiler ve taşeronlar gibi tüm iş ilişkileri dahil her türlü alt organizasyonunu kapsar. Sadece olumsuz etkilere nede olmaktan kaçınmaları değil, aynı zamanda ürünleri veya hizmetleri aracılığıyla dahil oldukları

olası olumsuz etkileri de engellemeye çalışmaları gerekir. Firmaların, tüm iş ortaklarıyla iş ilişkilerini ve bu ortaklarının etkilerini kamuya açık bir şekilde raporlamaları özendirilir.

İnsan Hakları ve paydaşların katılımı: İlkeler, nerede faaliyet gösteriyor olurlarsa olsunlar, şirketlerin, insan haklarına saygı göstermelerini gerektirir. Aynı zamanda, insan hakları ihlallerine neden olmaktan veya katkıda bulunmaktan kaçınmaları ve etkilenen bireyler ve topluluklarla anlamlı bir paydaş iletişimine girmeleri gerekir.

NCP performansı: NCP'ler, şikayetleri ele alırken, tarafsız, öngörülebilir ve eşit bir şekilde davranmalıdırlar. Şeffaflığa öncelik vermeli, zaman çizelgesi oluşturup bunu takip etmeli, öngörülebilir süreçler izlemeli ve tüm taraflara görünür ve erişilebilir olmalıdırlar.

2

Yapılabilirliğini değerlendirin

- Sizin konunuzun, OECD İlkelerinin kapsamında olduğundan emin olun. Hangi bölümlerin ve maddelerin ihlal edildiğini belirleyin.
- Söz konusu olaya, şirketin nasıl dahil olduğunu ve ilişkilerini haritalandırın (ana şirketler, iştirakler, ortak yatırımlar, finansörler, tedarik zinciri ortakları, diğer iş ilişkileri gibi)
- İlgili Ulusal İletişim Nokta(larını) (NCP) ve şikayetleri ele almada onların herbirinin izlediği kuralları belirleyin.

3

Umulan Sonuçları Belirleyin

- Şirketten taleplerinizi belirleyin (politika değişikliği veya belirli pratiklerin hayata geçirilmesi, zararın önlenmesi, zararlı etkilerin giderilmesi vs.)
- NCP'den talebinizi netleştirin (arabuluculuk yapması, bilgi toplaması-gerçekleri araştırması, uygunluğunun değerlendirilmesi, öneriler geliştirilmesi vs.)
- Taviz verebileceğiniz konuları ve pazarlık sözkonusu olmayan konuları belirleyin.
- Şikayetin diğer olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendirin (hükümet politikalarının geliştirilmesi, endüstrideki uygulamaların değiştirilmesi, kamuoyunda farkındalığın artırılması gibi).

OECD ve Ulusal İletişim Noktaları (NCP)

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), 34 ülkeden oluşan hükümetlerarası bir kurumdur. Sosyal ve ekonomik politikalar geliştirir. OECD üyesi ülkelerin dışında, 12 OECD üyesi olmayan ülke de OECD Yatırım Deklarasyonuna imza koymuştur. OECD Yatırım Deklarasyonu, OECD Çokuluslu Şirketler için İlkelerini de içinde barındırır.

İlkeler metnine imza atan ülkeler, İlkeleri desteklemek ve şirketlerin uygun olmayan davranışları ile ilgili şikayetleri ele almak için bir Ulusal İletişim Noktası (NCP) kurmakla yükümlüdürler. Şikayet süreci, taraflar arasında arabuluculuk diyaloğu sayesinde bir çözüm bulmaya odaklanır. Eğer arabuluculuk çabası sonuç vermezse, NCP, İlkelerin ihlal

edilip edilmediğine dair bir bildiri yayınlayabilir ve İlkelerin daha iyi hayata geçmesi için öneriler de bulunabilir.

Tüm OECD üyesi ülkeler ve OECD üyesi olmayıp imza koyan ülkeler, işleyen bir NCP kurmak zorundadırlar. Tüm NCP'ler birer devlet ofisi de olsalar, tek tip yapılar değildirler ve aynı tarzda kurulmazlar. Bazı NCP'ler, basitçe bir devlet dairesidir. Bazıları ise, çok taraflı yapıdır ve işveren, sendika ve STK temsilcilerini içinde barındırır. En iyi işleyen NCP'ler, içlerinde bağımsız uzmanlar bulunduranlar veya denetim için dışarıdan bir "idare kurulu" olanlardır. Tüm NCP'ler, görünür, ulaşılabilir, şeffaf ve hesap sorulabilir olmalıdırlar.

4

Şikayeti Yazın

OECD Watch, Sivil Toplum Kuruluşları için, açık, bütüncül ve ikna edici bir şikayet yazabilmeleri için bir şablon hazırladı. En azından, bir şikayet, iddia edilen ihlalleri; şirketleri ve şirketlerin bu ihlale nasıl dahil olduklarını; ihlal edildiği iddia edilen OECD İlkelerinin ilgili maddelerini; her bir ihlal iddiasıyla ilgili destekleyen delilleri; şirketten talepleri; NCP'den talepleri içermelidir.

5

Şikayeti yapın ve süreci başlatın

Şikayet, uygun NCP'ye email veya posta yoluyla yapılmalıdır. NCP süreci aşağıdakiler gibi, çoklu aşamaları içerir:

İlk Değerlendirme:

- NCP şikayetin daha ileri incelemeyi gerektirip, gerektirmediğini değerlendirir. NCP'ye çok sayıda cevap yazmanız ve ek bilgi ve belge sunmanız gerekebilir.
- Arabulucu: NCP, tarafları biraraya getirerek, her iki tarafın da kabul edebileceği bir çözüme ulaşmayı amaçlar. Ortak kabul edilebilir bir çözüme ulaşmak amacıyla, şirket ve NCP ile toplantıya katılmanız gerekebilir.
- Belirleme: Arabuluculuk çabası işlemezse, NCP iddia edilen ihlallerle ilgili bir değerlendirmede bulunabilir.

Bir şikayet oluşturma sürecinde, kim, ne, ne zaman, nerede ve niçin ?

NCP'lerin şikayetleri ele almak için izledikleri prosedürler, bir NCP'den bir diğerine çeşitlilik gösterebilmektedir. Bir şikayet hazırlamadan önce, ilgili NCP'nin kurallarına bakmak da fayda var. Tüm NCP'ler için ortak olan kurallar aşağıdaki gibidir:

Kim: İlgili tüm taraflar şikayette bulunabilir. Buna sendikalar, sivil toplum kuruluşları, işçiler, topluluklar veya firmanın faaliyetlerinden dolayı olumsuz şekilde etkilenen bireyler de dahil.

Nasıl: Şikayetler, bir OECD üyesi veya imzacı ülke kökenli veya bu ülkelerden birinde faaliyet gösteren firmalar aleyhine dünya çapındaki faaliyetleri ile ilgili açılabilir. Buna tedarikçilerinde veya iş ilişkilerinde oluşabilecek, İlkeler metninin kapsamındaki herhangi bir olumsuz etki de dahil.

Ne zaman: Şikayetler, geçmişte yaşanıp, şirket tarafından yeterli bir şekilde ele alınmamış, şu anda yaşanmakta olan ihlaller veya şirket gerekli özeni gösterip

engellemezse ileride yaşanabilecek olası ihlallerle de ilgili de yapılabilir.

Nereye: Şikayetler, iddia edilen ihlalin yaşandığı ülkedeki NCP'ye yapılmalıdır. Eğer ev sahibi ülkenin bir NCP'si yoksa, şikayet sözkonusu firmanın genel merkezinin olduğu ülkedeki NCP'ye de yapılabilir. Aynı anda birden fazla NCP'ye (ev sahibi ve ana ülke) şikayette bulunmak da mümkün.

Niye: OECD İlkeleri, şirketin davranışlarında bir değişikliğe yol açabilir (ama keisnlikle buun bir garantisi yok), kamuoyunun farkındalığını arttırabilir ve mağduriyetleri gidermek için bir mekanizma sağlayabilir.

Final Bildirisi

Süreci sonlandırmak için, NCP bir kamuya açık final bildirisi yayınlamalıdır.

- Eğer arabuluculuk başarılı olursa, bildiri, konuları, süreci ve varılan ortak anlaşmayı özetlemelidir.
- Eğer arabuluculuk işlemezse, bildiri, konuları, süreci ve taraflara önerileri özetlemelidir.

OECD Watch, NCP'lerin iddia edilen ihallere dair bir değerlendirilmelerini yazmalarını bekler.

- Bildiri, anlaşmaların veya önerilerin takip edilmesi ve izlenmesi için maddeler içerir. Bu süreçte çok sayıda taslak metine yorum yazmanız ve kelimeler üzerinde pazarlık etmeniz gerekebilir.

OECD Watch ve OECD İlkeleri

OECD Watch, ticari faaliyetlerin sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına katkı sağlaması gerektiğine inanır ve şirketlerin dünya üzerindeki etkilerinden sorumlu tutulmaları için çaba gösterir.

OECD Watch, 45 ülkeden 80 üyesi olan bir küresel ağıdır. Üyeliğini çok farklı sivil toplum kuruluşlarından oluşturmaktadır, bu üyeleri birleştiren, ticari faaliyetlerin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunması gerektiğine inamaları, yoksulluğu ortadan kaldırmak için mücadele etmeleri ve şirketlerin dünya genelindeki faaliyetlerinden dolayı sorumlu tutulması için mücadele etmeleridir. Küresel olarak bağlayıcı bir çerçevenin eksikliğinde, OECD İlkeleri, şirketleri uluslararası operasyonlarında, sorumlu tutabilecek az sayıda mekanizmadan biri durumundadır.

Savunuculuk & Lobi: Tanınmış bir paydaş olarak, OECD Watch, Sivil Toplum Kuruluşlarının ve dezavantajlı toplulukların çıkarlarının ve perspektiflerinin OECD Yatırım Komitesindeki tartışmalarda temsil edilmesinde aracı görevi görür. NCP'leri izleyip, performanlarının geliştirilmesi için çabalamanın yanısıra, uluslararası yatırım ve iş faaliyetlerine dair, bir dizi sosyal, çevresel ve ekonomik konuda da politika önerileri geliştirir. Ağ, bu politika önerilerinin hayata geçmesi için çaba sarfeder ve sendikalar, politika yapımcılar ve iş dünyası ile etkileşimlerinde bu politikaları savunur.

Kapasite geliştirme ve destek: OECD Watch, kapasite geliştirme seminerleri yaparak; herhangi bir konuda OECD şikayeti yapmak isteyen sivil toplum kuruluşlarına destek olarak; İlkelerin nasıl

yorumlanması gerektiği ve nasıl kullanılacağı ile ilgili rehberler hazırlayarak ve çalışmalarını ağına genel hedeflerine katkıda bulunabilecek STK'lara küçük mali desteklerde bulunarak sivil toplum kuruluşları ve toplulukları destekler.

Araştırma & analiz: OECD Watch, OECD İlkelerinin uygulamalarını, verimliliğini ve etkisini araştırır ve analiz eder. Ağ, STK'lar tarafından yapılan tüm OECD şikayetlerinin bir veritabanını oluşturur ve yılda 4 kere bu konuda bir inceleme yayınlayarak, başvurulardaki gelişmelerle ilgili bilgi verir.

Diğer şirket hesap sorulabilirlik araçları: OECD İlkelerinin yanısıra, OECD Watch, dünya çapında diğer şirket hesap sorulabilirlik araçlarının gelişimine de katkıda bulunmaktadır.

Bu broşür hakkında

Bu broşür, Çokuluslu Şirketler için OECD İlkelerinin içeriği hakkında özet bir bilgi verir. Şirketlerin sorumsuz ticari faaliyetlerinden olumsuz etkilenen, Sivil Toplum Kuruluşları, işçiler, topluluklar, ve bireyler, şirketleri eylemlerinden mesul tutmak için İlkeleri kullanabilirler.

Daha detaylı bilgi için OECD Watch'un, Çokuluslu Şirketler için OECD İlkeleri rehberine başvurabilirsiniz. (www.oecdwatch.org)

OECD Watch hakkında

OECD Watch, 45 ülkeden 80 üyesi olan bir küresel ağıdır. Üyeliğini çok farklı sivil toplum kuruluşlarından oluşturmaktadır, bu üyeleri birleştiren, ticari faaliyetlerin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunması gerektiğine inamaları, yoksulluğu ortadan kaldırmak için mücadele etmeleri ve şirketlerin dünya genelindeki faaliyetlerinden dolayı sorumlu tutulması için mücadele etmeleridir.

OECD Watch
Sarphatistraat 30
1018 GL Amsterdam
The Netherlands

+31 20 6391291
info@oecdwatch.org
www.oecdwatch.org

